

Momente și schițe din actualitatea literară

Matei Vișniec

■ Revista *Discobolul*, nr. 202-203-204/oct.-nov.-dec. 2014, se deschide cu o reală antologie de poezie contemporană. Este vorba de poeții care au citit în cadrul anualei *Gale a poeziei române contemporane* din noiembrie 2014 de la Alba Iulia. În majoritate, este vorba de poeme reprezentative pentru lirica actuală ale următorilor poeți importanți: Mircea Bârsilă, Gabriel Chifu, Vasile Dan, Nichita Danilov, Gellu Dorian, Marian Drăghici, Ovidiu Genaru, Adrian Alui Gheorghe (nu e pus alfabetic la locul lui, cu el trebuia începută lista; n. DAD), Ioan Moldovan, Ion Mureșan, Aurel Pantea, Ioan Es. Pop, Adrian Popescu, Nicolae Prelipceanu, Cassian Maria Spiridon, Liviu Ioan Stoiciu, Arcadie Suceveanu, Robert Șerban.

■ Soarele literaturii europene răsare încă la Paris. Ne-o sugerează Matei Vișniec într-un interviu de Ioan Stoleru în *Suplimentul de cultură*, nr. 467/17-23 ianuarie 2015. Iată realitatea literară crudă în Europa acestor ani: „În toamna aceasta au apărut 600 de cărți noi. Iar în suplimentul literar al cotidianului „Le Figaro“ se putea citi această frază, scrisă de un critic: „Nu e bine să fii autor necunoscut sau debutant în acest moment și să ieși pe piață cu o carte“. Fiecare editură mizează deci pe numai doi sau trei autori, deși publică mult mai mulți. Pentru a rezista financiar, fiecare editură se bate ca să-și impună măcar un nume, să creeze o vedetă, pe care o sprijină apoi prin toate mijloacele, prin publicitate și relații de culise. Urmează apoi sarabanda premiilor literare (foarte numeroase în Franța), iar pentru editurile care nu au nici un premiu sezonul riscă să fie catastrofal. Ce-i mai trebuie deci unui scriitor în afară de

Anca Mizumschi

talent? Multe: să fie activ în viața literară, să aibă și puțin noroc, să doarmă puțin ca să se poată afla în trei locuri deodată, să participe la festivaluri și colocvii, să fie spiritual dacă se poate, să fie inteligent fără ostentație, să fie rasat pentru că nu strică, să fie cultivat în mod obligatoriu, să se țină la curent cu tot ce se întâmplă în lume, să vorbească foarte bine măcar o limba de circulație internațională, să nu se lase descurajat, să ocupe treptat spațiul mediatic (pentru că altfel îl ocupă cei cu tupeu), să nu se lase catalogat nici politic și nici estetic, să nu bea ca un nătâng, să știe să-și economisească timpul, să nu facă nici o concesie morală în ciuda dorinței de a reuși, să-și construiască treptat o busolă interioară care să-i semnaleze atunci când îi iese bine un capitol sau o piesă sau un poem... Mă opresc aici, nu vreau să-i sperii mai ales pe scriitorii tineri.” Bine face că se oprește aici scriitorul român afirmat la Paris! Cu un asemenea portret robot al autorului adevărat îi sperie pe 75 la sută din scriitorii români, indiferent de vârstă.

■ *Zece ani fără Ioan Flora*. La 3 februarie 2005, se stingea pe neașteptate la București poetul Ioan Flora, originar din Banatul sârbesc, dar poet român până-n măduvă. Era prieten cu Nichita Stănescu, dar și cu toți scriitorii de după Nichita. Era un conviv absolut fermecător, un calamburgiu superior: de pildă, zicea pe la al treilea pahar: „Fauna trece, Flora rămâne!” Dar, cum să ne amintim mai bine de Ioan Flora decât citându-i un poem? Iată unul din volumul cu titlu postmodern *Fișe poetice* (Cartea Românească, 1981): *O lopată de pământ, una de zgură* - „Sapi cât mai adânc cu puțință, aștepti ca soarele/să cadă de-a curmezișul câmpului,/

mortul îl așezi pe moale, îi acoperi ochii/cu bănuți de aramă,/arunci câte-o lopată de pământ, una de zgură/deasupra./Încerci să nu fii sentimental și singur,/fixezi pământul cu cărămizi pe la margini./Vișinii înfloresc și nu permit ca oasele să se desprindă/de carne./istoria să se repete.” Pace veșnică prietenului nostru Ioan Flora!

■ Tot luna aceasta, pe 9 februarie, un alt optzecist ar fi împlinit 65 de ani dacă un accident stupid nu l-ar fi luat dintre noi la doar 59 de ani. Este vorba de criticul și profesorul Al. Th. Ionescu. Om de-o exigență morală și estetică exemplară, dar și – paradoxal – generos cu tinerele talente, cu talentele în general, acesta ne era un reper moral și nu numai. Prietenul nostru Al. Th. Ionescu va rămâne prin cărțile sale de critică, de eseu și de publicistică, precum și prin generațiile de elevi pe care le-a instruit și din rândul cărora s-au ridicat deja personalități în diferite domenii.

■ Revista *Bucovina literară* se deschide număr de număr cu un poem, sub genericul *Autograf*. Nr. 11-12/noiembrie-decembrie 2014 poemul sub autograf Anca Mizumschi este unul antologic, *Respirație inimă la inimă*: „Încerc să îmi imaginez cum ai arăta dacă/în loc de inimă ți-ar crește un fluture/și fluturile ăla ar fi viu. Toate femeile ar alerga/înnebunite după tine prin grădina botanică/având în mâini plase de prins părul/în timp ce eu aș aștepta/să te așezi direct pe umărul meu stâng/puțin deasupra și puțin mai aproape/făcându-mi respirație inimă la inimă/lipit cu fața/de fața mea”. (DAD)

Carte nouă

Ioana Heidel – *Dincolo de orizont* (Editura SITECH, Craiova)

Deși subintitulată *Amintiri*, cartea aceasta are toate trăsăturile unui roman, unul autobiografic, e adevărat, un veritabil Bildungsroman. Vechea aserțiune „Viața mea e un roman!” pare a fi stat la originea scrierii lui, aserțiune pe care mulți o rostesc aproape cotidian, dar puțini o și dovedesc punând-o pe hârtie. Ioana, personajul central al cărții, este o copilă ușor răsăfătată de bunici în satul ei, o fată ambițioasă, o tânără ușor romantică, apoi o femeie foarte puternică și aprigă, care ia viața în piept fără a ține seama de nici un fel de frâne de nici o natură. Olteancă din Dolj, Ioana (Nana) se instruieste la Institutul Agronomic din București, se căsătorește cu un sas din Sighișoara, emigrează în Germania Federală în anii '80 pentru a-și trata copilul grav bolnav de astm. Aici, începe o nouă viață, de la zero, de sub zero, cu o tenacitate demnă de marile personaje feminine din literatura universală. Învață greoaia limbă germană, odată cu fiul său pe care-l educă și-l vindecă, se recalifică de mai multe ori, are succese sociale, trece peste tot felul de greutăți, face navetă între Germania și România... Pe total, Ioana este o învingătoare. Ioana Heidel nu este o scriitoare propriu-zis. Scrisul pentru ea este, desigur, un *violon d'Ingres*, dar, din amestecul de voință de a se depăși și pasiune, rezultă o carte mai mult decât decentă despre o viață așa cum a fost. Repet, este vorba de un adevărat Bildungsroman scris vioi, cursiv, urmărind strict cronologia, dar structurându-l suplu în scurte și percutante capitole (de viață, de carte). (D.A.D.)

Concursul național de poezie „Aurel Dumitrașcu” (debut în volum, ediția a XI-a, serie nouă)

Biblioteca Județeană „G. T. Kirileanu” Neamț, în colaborare cu Consiliul Județean Neamț și Asociația Culturală „Conta”, inițiază și organizează seria nouă a Concursului Național de Poezie (debut în volum) „Aurel Dumitrașcu”. Prima serie de zece ediții a concursului s-a desfășurat la Neamț în perioada 1994 – 2003. Premianții celor zece ediții au fost Florin Oancea (Sibiu) și Vasile Baghiu (Piatra Neamț) în 1994; Mihai Ignat (Brașov) în 1995; Ana Maria Zlăvog (Iași) în 1996; Cristian Galeriu (București) în 1997; Sorin Gherguț (București) în 1998; Daniel Moșoiu (Cluj Napoca) și Constantin Virgil Bănescu (Țirgoviste) în 1999; Cătălin Chelaru (Iași) în anul 2000; Elena Vlădăreanu (București) în anul 2001; Dan Coman (Bistrița Năsăud) în anul 2002; Mihai Curtean (Sibiu) în anul 2003.

Concursul a fost întrerupt după ce trei ediții, consecutiv, organizatorii și juriul nu și-au dat acordul pentru a premia și publica volume care nu se suțineau valoric, după excelenta serie de autori debutanți în acest context. Din juriu au făcut parte, la primele zece ediții, între alții, Cezar Ivănescu, Cristian Simionescu, Liviu Ioan Stoiciu, Radu Săplăcan, Cassian Maria Spiridon, Gellu Dorian, Nicolae Sava, Radu Florescu, Cristian Livescu, Emil Nicolae, Lucian Vasiliu, Vasile Spiridon, Adrian Alui Gheorghe, inițiator și organizator al celor zece ediții.

Inițierea noii serii a concursului este prilejuită de comemorarea a 25 de ani de la moartea poetului Aurel Dumitrașcu (16 septembrie 1990) și de împlinirea a 60 de ani de la naștere (21 noiembrie 1955).

Manuscrisele, bine constituite, cu diacritice, vor fi trimise/ depuse într-un exemplar printat dar și în format electronic (CD, DVD, altele) până la data de 1 iunie 2015

pe adresa: Biblioteca Județeană „G. T. Kirileanu” Piatra Neamț, strada Republicii, Nr. 15, județul Neamț (cu mențiunea Pentru concursul național de poezie „Aurel Dumitrașcu”). Manuscrisele pot fi semnate cu numele autorilor în concurs, cu datele de contact (telefon, adresă mail) acest lucru nu poate influența decizia juriului care premiază manuscrise și nu liste de nume. Manuscrisul trebuie să aibă (recomandabil; sînt acceptate și alte variante, dacă e vorba de un proiect scriitoricesc sau editorial) minimum 60 de pagini, maximum 100 de pagini.

Manuscrisele vor fi însoțite de o fișă personală a concurentului: nume, prenume, data nașterii, adresă, telefon, e-mail, studii, activitate literară.

Concursul este deschis autorilor români nedebutanți în volum, din țară și din diaspora, a căror vîrstă nu depășește 35 de ani pînă la data de 21 noiembrie 2015.

Juriul va fi constituit din scriitori, personalități ale vieții literare din România.

Pînă pe data de 16 septembrie 2015 va fi făcut public manuscrisul cîștigător și numele autorului.

Pînă pe data de 21 noiembrie 2015 manuscrisul cîștigător va fi publicat de organizatori la o editură prestigioasă din România (trei sute de exemplare) și va fi lansat la Piatra Neamț, la manifestarea prilejuită de aniversarea poetului Aurel Dumitrașcu.

Autorul va primi minimum o sută de exemplare din tirajul cărții.

Alte informații pe adresa de mail adrianvlad@ambra.ro sau la telefon 0233/210379. Inițiator și coordonator al manifestării: Adrian Alui Gheorghe, director al Bibliotecii Județene „G. T. Kirileanu” Neamț.

Două tipuri de lectură

Dumitru Augustin Doman: *Citiți (și) pentru plăcerea dvs.? Vă entuziasmează lectura unei cărți, a unui poet? Apoi vă impuneți un self control când comentați și analizați? Există un echilibru între entuziasmul criticului din timpul lecturii și "răceala" la analiză?*

Nu știu dacă există chiar "un echilibru", dar e sigur că putem vorbi de două tipuri de lectură a poeziei. Mai întâi unul – cum să-i zic? – contemplativ, corespunzător într-un fel conceptului de poezie pură, fără nici un țel în afara celui de-a obține (dacă e cu putință!) o satisfacție estetică. Dacă vreți, o "lectură pură". Și alt tip, cu finalitate critică, adică pragmatic, având scopul unei analize și al unei judecăți de valoare. În acest ultim caz, cititorul-critic se comportă aidoma unui tehnician care dorește a constata structura și fiabilitatea unui mecanism. Să-l ciocănească, să-l întoarcă pe toate fețele pentru a-și da seama în ce măsură merită atenție. Un soi de Toma necredinciosul! Nefiind suficient criteriul emoției estetice, textul e tratat "la rece", cu o incredulitate necesară examenului său care trebuie să ducă la un verdict. În cazul în care e nemulțumit de cele constatate, criticul poate emite în liniște unul negativ. În cazul în care primește semnalele valorii (aceasta situându-se bineînțeles pe diverse trepte), abia atunci începe partea cea mai importantă a travaliului său. Deoarece e vorba de un spectru mai mult ori mai puțin larg de reflexe, de fațete iradiante, de o polisemie a semnificațiilor care, pe de-o parte, sugerează o unicitate a creației în cauză, iar pe de alta se cuvine a nutri unicitatea reacției exegetice. În calitate sa creatoare, cea din urmă aspiră și ea la condiția de unicat, nu-i așa? Căci nu e cu putință ca doi critici să se rostească întrutotul identic asupra unei opere. Ireductibil complexă, aceasta îngăduie varietatea, în principiu nelimitată, a răsfrângerii sale pe suprafața speculară a criticii. "Este o eroare contrarie naturii poeziei, și care ar ucide-o chiar, scrie Valéry, să pretinzi că fiecărui poem îi corespunde un sens adevărat, unic și conform sau identic cu câteva gânduri ale autorului". La fel putem spune că e o eroare contrară naturii criticii să pretinzi că unei creații i-ar corespunde un singur sens, un singur adevăr al interpretării, la care ar subscrie toți comentatorii. Având o viață proprie, paralelă cu cea a poeziei, critica năzuiește către propriile sale singularități. Imaginile sale speculativ-expresive alcătuiesc o lume cu o structură particulară, analoagă,

atunci când există o vocație autentică, celei asupra căreia se aplică.

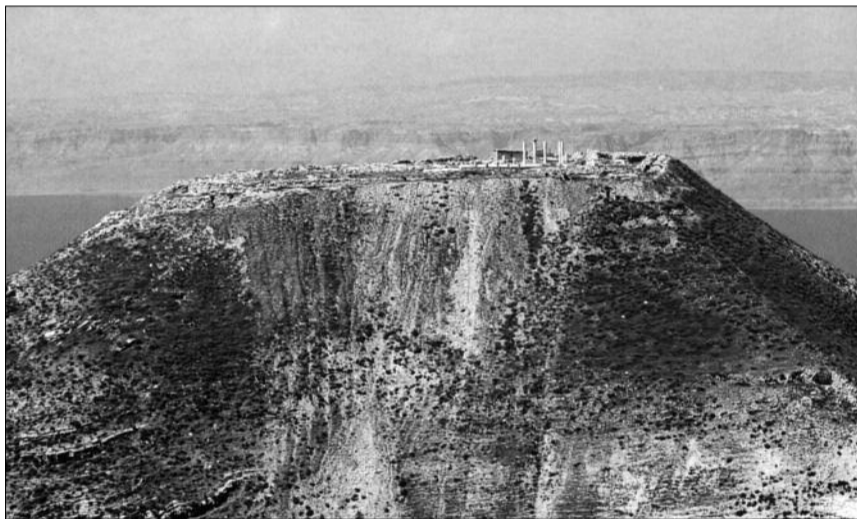
Să ne întoarcem însă la ceea ce am putea numi lectura contemplativă. Ce dorim, în fapt, citind poezie? Oricât am răsuci lucrurile, răspunsul este, în final, acesta: o consubstanțiere cu ceea ce sîntem în viața interioară, o recunoaștere a experiențelor noastre sufletești în materia lirică, adică ceea ce ne oferă fenomenul numit empatie. Din felurile unghiuri ale originalității auctoriale, aspirăm la o confirmare a ceea ce sîntem. O "fraternitate" cu "semenul" său urmărește și poetul. Dar nu la modul afectului empiric, ci în registrul artei, adică al entuziasmului distinct de pasiune și al adevărului distinct de rațiune, conform celebrei precizări baudelairiene. Așadar la puterea unei abstrageri. A unei comuniuni spectrale care se dezice de carnația concretului nedecantat stilistic. În poezia modernă aflăm o precipitare a unei atari condiții a fenomenului liric. Reducându-și treptat impactul public, acesta s-a retras în aria unor cititori specializați vocațional, a unor "inițiați" care de multe ori coincid cu autorii de poezie. E drept, are loc și un derapaj. Aparenta facilitate a poeziei moderne, dezlegată de o ordine similirațională ca și de rigorile versificației, atrage, cum lampa aprinsă, fluturii, cohorte de naivi ce-și închipuie că ar putea deveni peste noapte... poeți. Rezultă acea avalanșă de texte pretins poetice pe care cu strângere de inimă o constatăm în neconținută creștere. Primejdiosă nu atât în sine, cât în aceea că riscă a compromite ideea de poezie, azvîrlind-o în derizoriu. Aidoma unei inflații financiare, când sumele formal uriașe nu mai au acoperire...

Dacă luăm în seamă situația pe care am menționat-o și anume frecvența coincidenței între cititorii fervenți de poezie modernă și producătorii săi, am putea vorbi de o similitudine între a citi și a comite poezie. Tot mai sustrasă concepției raționale, intenției unei organizări și recepții ordonate, poezia apare ca un rod al clipei. O fulgurație. Un instantaneu vizionar. Lectura poeziei cere și ea o dispoziție anume. Greșim oare socotind-o un gen de inspirație *sui generis*? „Poezia, scrie Sandburg, este deschiderea și închiderea unei

uși, lăsându-i pe cei care privesc prin deschizătură să ghicească ce s-a văzut în frîntura aceea de clipă". Aici hazardul colaborează cu revelația lirică. E, prin urmare, o lectură privilegiată, discontinuă. Apropiată de joc, nu-i așa? În asemenea condiții discursul poetic se desolemnizează. Nu mai umblă pe coturni, nu mai arborează veșminte solemne, devenind familiar, mărunțindu-se odată cu cotidianul în care apare plantat tot mai adesea cu într-un mediu propice. Astfel încît poetul poate fi asimilat unui culegător de deșeuri ale existenței. Cu o ironie a ironiei, Valéry îl socotește drept „cea mai folositoare dintre ființe. Lenevie, desperare, accidente de limbaj, priviri aparte – tot ce pierde, aruncă, ignoră, elimină, uită omul cel mai *practic*, poetul culege și prin arta lui îi dă o valoare". Dar mi-am îngăduit a folosi și termenul revelație. Coborînd atît de jos pe scara uzanțelor obștești, umilindu-se, discursul poetic modern nu e în măsură a-și rezerva o răscumpărătoare deschidere a spiritului? Smerirea prin minimalism oare nu îndeplinește rostul unei asceze? Astfel am putea afirma odată cu G. Călinescu, cel aflat într-unul din momentele sale de acută conștiință, că poezia reprezintă o „pregătire la rugăciune”, fiind o „experiență mistică nedesăvîrșită”. Poezia ca transcendență, nu „goală”, cum o numea un cunoscut cercetător, ci ca transcendență pur și simplu. Un misticism implicit. Fără a-l uita pe abatele Bremond, iată un cuvînt al lui Goethe: „Poezia e o religie a tinereții”. Să credem că a unei tinereți eterne, încifrate în litera sa absolută?

Din felurile unghiuri ale originalității auctoriale, aspirăm la o confirmare a ceea ce sîntem.

„ÎNCĂ UN DESANT POETIC LA PITEȘTI, MARCA PAVEL ȘUȘARĂ – „AMORE, MORE, ORE, RE”

„Tu crezi că totul este aici, pe pământ...”

P.Ș.

Martți, 3 februarie 2015, la "Biblioteca Județeană Dinicu Golescu", prestigioasa editură "Tracus Arte", din București, a lansat trei noi titluri de carte: volumul de po-e-me „Amore, more, ore, re”, de Pavel Șușară, și două albume de artă, ale pictorilor Alexandru Țipoia și Radu Costinescu.

Poeții Mircea Bîrsilă și Dan Mircea Cipariu au oferit publicului, cu șarm și distincție, două chei de citire a poemelor lui Pavel Șușară. La rîndu-i, după cum s-a și anunțat, poetul Pavel Șușară a relatat povestea cărții și scriiturii sale, într-un expozeu succulent, care a încântat publicul. Cele două albume de artă, pomenite mai sus, au fost prezentate de Pavel Șușară, cum era și firesc, Domnia Sa fiind și un reputat critic și istoric de artă - este membru al „Asociației Internaționale a Criticilor de Artă”, expert în artă, atestat de Ministerul Culturii, membru al Uniunii Artiștilor Plastici și al Uniunii Scriitorilor din România. Partenerul media al evenimentului de mare tinută a fost AgențiadeCarte.ro.

Pavel Șușară – bio-bibliografie: s-a născut în localitatea Bănia, județul Caraș-Severin, pe 29 decembrie 1952. Este critic și istoric de artă, scriitor.

Cărți publicate: „Regula jocului” (poeme), Editura Crater, 1996; „Urmuz - E vremea rozelor ce mor” (versuri - satire și parodii politice), Editura Crater, 1998; „Veto” (poeme în proză) Editura Crater, 1998; „Tetraktys” (poeme), Editura Brumar, Timișoara, 2000; „Opt povești adevărate/ cu ființe minunate” (poezie pentru copii), editura Aritmos, București, 2000; „Corneliu Baba (album monografic)”, Editura Parkstone, Paris, 2001; „Sinuciderea se amîină” (proză scurtă), editura Top Art, București, 2003; „Universul din Cușcă” (poem), Editura Eis, Iași, ediție bibliofilă, 2010; „Universul din cușcă” (poem), Editura Brumar, 2011; „Carcase de cristal” (cronici de televiziune), Editura Tracus Arte, 2012; „Sissi”, Editura Tracus Arte, 2013; „Corneliu Baba” (album monografic), ediția în limba română, Editura Monitorul Oficial, 2013. Premii: 1995 - Premiul pentru critică din partea U.A.P.; 1997 - Premiul Fundației „Cella Delavrancea”; 2010 - Premiul Oreste

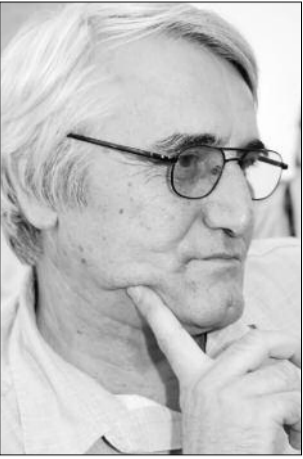
Tafrali, Academia de poezie, Iași.

În 2002 înființează galeria de artă Luchian 12, în spațiul căreia organizează, printre altele, următoarele expoziții: Tonitza la Balcic, expoziție de desene inedite; „Imagini orfane”, expoziție de lucrări nesemnate; „Corneliu Baba”, pictură, schițe, desene; „Alexandru Țipoia, pictură și desen”; „Constantin Cerăceanu, pictură”; „Hans Mattis Teutsch, perioada 1940-1960”, pictură, grafică; „Daniela Chirion, Ipostaze”, pictură și desen; „Ciprian Paleologu, pictură și desen”; „Alexandru Chira, pictură și desen”; „Georges Tzipoia, pictură”; „Diana Tzipoia, obiecte, bijuterii”. În 2005 înființează Casa de licitație Pogany și organizează expozițiile: O sută de ani de pictură românească, 1840-1940, pictură, grafică; „Salonul oficial interbelic, pictură, grafică”; „1945-1965 realism socialist?”, pictură, grafică. n 2005 înființează ASOCIATIA EXPERTILOR SI A EVALATORILOR DE ARTA DIN ROMANIA, al cărei Președinte este. Actualmente, Asociația este membru al ANEVAR.

AUREL SIBICEANU

Nicolae Oprea

Cronica întârziată

Coborârea în memorie și duhul povestirii

Poet de prim-plan al generației optzeciste, Gabriel Chifu – ca mulți congeneri polivalenți – și-a fructificat deopotrivă înzestrarea de prozator. Începând din 1987, când debutează în această ipostază cu *Unde se odihnesc vulturii* (debutul poetic datând din 1976), a evoluat constant, publicând în deceniile de interferență dintre milenii alte șapte romane: *Valul și stâncă*, *Maratonul învinșilor*, *Cartograful puterii*, *Povestirile lui Cesar Leofu*, *Visul copilului care pășește pe zăpadă fără să lase urme sau Invizibilul*, *descriere amănunțită*, *Relatare despre moartea mea sau Eseu despre singurătate și fragmente din năstrușnica istorie a lumii de gabriel chifu trăită și tot de el povestită*. În proza din urmă, în fond inclassificabilă, mai aproape de formula unui Bildungsroman în genul *Vieții ca o pradă*, poetul-prozator recompune istoria trăită printr-o călătorie retrogresivă, o coborâre în memorie care inversează ordinea evenimentelor. Aceeași manieră anti-convențională, ignorând cronologia liniară, este condusă spre perfecțiune în al nouălea roman, *Punct și de la capăt* (Ed. Polirom, Iași, 2014).

Miza romancierului este, de această dată, mult mai ambițioasă. El depășește limitele istoriei cu referință autobiografică spre a reconstitui istoria mare prin destinele tragice ale unor personaje care ilustrează realitatea brutală a „gulagului” românesc din anii comunismului stalinist. După principiul regresivității în timp, coborând în memoria povestitorului, materia epică este distribuită de romancier în zece capitole-zile (în fapt, nouă), acoperind întreaga perioadă comunistă (plus războiul mondial prevestind împărțirea funestă a Europei), din 1989 și până în 1940. Acțiunea rememorată începe, așadar, în *Ziua de sâmbătă, 23 decembrie 1989* și se încheie simbolic în *Ziua de luni, 8 iulie 1940*. Firește, ziua indicată expres în spiritul veridicității cronicărești constituie doar punctul de plecare, întrucât prozatorul dublat de „duhul povestirii” relatează și întâmplările din *altele dinainte; dar și următoarele*, cum menționează în titlurile de fixare istorică. Al zecelea capitol, *Dimineața zilei de luni, 8 iulie 1940*, cel mai scurt, reprezintă o reluare fragmentară, contrapunctică, a celui de-al nouălea și este focalizat pe imaginea adolescentină a unuia dintre cei doi protagoniști în pereche antitetice. Reiterația desemnează, în fond, sfârșitul memoriei povestitorului însuflețit altădată de duhul povestirii, care îl părăsește, odată cu viața, spre a se muta în ființa de hârtie a autorului romanului. Aflăm de aici că, în ziua când împlinește 15 ani, ambițiosul Damian Bordea își promite solemn că va fi un învingător în viață, gândind ca atare asupra dimensiunii temporale: „Timpul pe care-l am în față e nesfârșit. Și totul nu e decât promisiune și slavă”.

Eroii acestui bifurcat roman al formării (și deformării) sunt exponenții unor concepții opuse de viață, corespunzând tipologiei romantice a antitezei: îngerul și demonul. Foști colegi de liceu în orașelul Limanu-de-Sus, Octavian Cadar și Damian Bordea, aflați în rivalitatea pentru afirmarea personalității, sunt, pe deasupra, îndrăgostiți de aceeași fată cu destin tragic. După război, amândoi sunt aruncați în închisorile comuniste din cauza unei liste aleatorii a Frăților de Cruce, întocmită de profesorul lor în 1940. În infernul temniței, Cadar se salvează prin apel la memorie și exerciții spirituale „de ieșire din trup”. Pe când Bordea, care aderase la comunism imediat după război, ajunge un torționar barbar în închisoarea de la Pitești. Pondereea cea mare în ficțiunea romanescă îi revine personajului angelic, al cărui destin este urmărit dincolo de limita temporală fixată în zile. Reabilitat după '89, el reînființează Partidul Național Țărănesc și devine curând personalitatea politică cea mai respectată. A câștigat alegerile pentru președinția țării în

1992, în competiție cu un fost demnitar comunist (anonim!), dar va fi răpus de cancer. „După moartea sa – specifică naratorul – s-au refăcut alegerile și a câștigat rivalul său, activistul de partid convertit la democrație. Țara a intrat într-o stare ce ar fi putut fi rezumată prin termeni ca: somnolență, băltire, stagnare, eclipsă”. Această „rectificare” a realității istorice este recunoscută de *duhul povestirii* găzduit de profesorul Bazil Dumitrescu în secvența finală, într-o formulare (auto)ironică: „un exemplu care încalcă strigător la cer regula adevărului istoric, un exemplu de intervenție brutală a naratorului în desfășurarea faptelor este episodul cu alegerile din 1992; căci, desigur, numai în mintea mea, adică a duhului povestirii, alegerile au fost câștigate atunci de Octavian Cadar”.

În aria narațiunii complicate cu bunăștiință, împânzită de monologuri (interioare / orale), *cuvântul monologic* al protagonistului așa-zicând pozitiv se confundă cu al povestitorului cu funcție auctorială. În linia poeticii dostoevskiene, concepția prozatorului e reflectată în monologul eroului său; cu un exemplu: „Felul cum procedează cei de aici e ceva nemaivăzut, căruia e foarte dificil să-i ții piept. Omul e o ființă socială, are nevoie ca de aer să întâlnească alți oameni, să comunice cu ei. Omul are nevoie ca de aer să vorbească: Dacă-l desparți de lume și-l închizi în el însuși, îl închizi în tăcerea asta mormântală, nu mai e om, îi distrugi resorturile lui de adâncime, esența lui, îl înnebunești, îl desființezi, îl nimicești”. Rezistența morală și puterea de a ignora sistemul totalitarist refugiindu-se în grădinarit (precum Candide al lui Voltaire) sunt subliniate adesea în istorisirea profesorului Dumitrescu pe care dorise să-l urmeze în studiul istoriei. Dar instaurarea regimului comunist îi frânge destinul ascendent, cum sintetizează povestitorul: „După război, lumea românească intrase în nebunia comunistă, iar el, în loc de o carieră remarcabilă, cum ar fi fost firească, nimerise direct în prăpastie, adică fusese arestat, făcuse pușcărie, ceea ce îi schimbăse întreg cursul vieții și, în primul rând, îl transformase complet pe el, ca om: când ieșise din penitenciarul de la Râmnicu Sărat era altul, cu totul altul decât înainte”.

Prototipurile reale ale protagoniștilor sunt ușor recognoscibile: demnul politician țăranist Corneliu Coposu și torționarul diabolic Eugen Țurcanu. Deși personajele sunt creațiile sale exclusive, romancierul a apelat, în chip firesc, la surse livești spre a le contura obiectiv. În privința torționarului comunist (altul decât personajul-narator dintr-un roman anterior, *Povestirile lui Cesar Leofu*) care a inventat *procesul de reeducare* după metoda sovieticului Anton Makarenko, autorul a apelat probabil la *Patimile după Pitești* de Paul Goma și, mai cu seamă, la *Fenomenul Pitești* de Virgil Ierunca. Damian Bordea înființează la Pitești ODCD (Organizația deținuților cu convingeri comuniste) și aplică bestial metoda reeducării („transformarea de sine”) în trei secvențe (cum le numește G. Chifu): *demascarea internă*, *umilirea/demascarea publică* și *demascarea externă*. Virgil Ierunca distinge și el aceleași *faze*, urmate de cea finală, în care deținutul reeducat se transformă din victimă în călău, conducând el însuși procesul de reeducare al celui mai bun prieten al său. În 1951-52, autoritățile comuniste, presate din exterior, opresc procesul și, inventând o diversiune a foștilor studenți legionari, îi condamnă pe torționarii machiavelici la moarte. „Îngerul decăzut, demonizat” – astfel caracterizat în text – Damian Bordea (ca și Țurcanu) va fi executat doi ani mai târziu, în 1954 (paradoxal, fiind și anul nașterii autorului!).

Ingenios în sfera compoziției narative, Gabriel Chifu flanchează zilele-capitole derulate în marșarier cu un gen de prolog (*În căutarea poveștii*) și epilog (*În loc de epilog*), în simetrie semnificativă. Un ziarist din

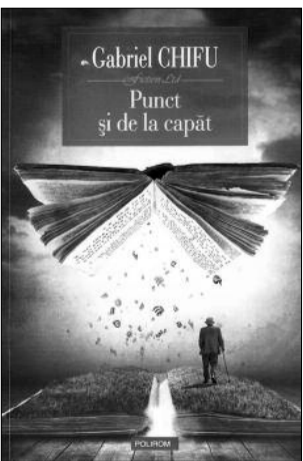
capitală, Valentin Dumnea, cu oarecare succes literar, tânjind să scrie o „carte tulburătoare”, un roman de consacrare, este rugat de amicul său, psihiatrul Mihai Deleanu, aflat în preajma morții, să-i găsească mama naturală. Turnura detectivistică din acest preambul romanesc este, însă, o pistă falsă. Întrucât aflarea mamei care murise în timpul nașterii (Vera Stănescu, iubita celor doi eroi antitetici) constituie o ieșire spre simbolistica nașterii și a renașterii într-o altă lume, mai bună. Hotărându-se să înceapă ancheta jurnalistică după moartea medicului, în 1912, scriitorul obsedat de conceperea unei cărți autentice ajunge la Craiova, unde-l cunoaște pe profesorul centenar Bazil Dumitrescu. Din acest punct, sensul căutării apare în altă lumină, printr-un fel de glisare în dimensiunea metafizică. Ascultând „istorioarele” profesorului, Dumnea are revelația că a găsit, în fine, „povestea adevărată și puternică”, devenind tot mai sigur pe sine, convins că „povestea lui a trecut de la el la mine”. Dacă la începutul istorisirii sale, profesorul ce se consideră cel mai vârstnic locuitor al planetei apare ca un *om fără vârstă*, plin de vigoare, înaintând prin zilele-povești devine tot mai bătrân, sleit de puteri („un biet om devastat de Alzheimer, cu vorbirea alandala și mintea la fel”). Situația este întrucâtva asemănătoare cu a povestitorilor bănulescieni din *Cartea milionarului* care pe măsură ce povestesc viața altora – ignorând interdicția de a povesti, funcționând ca lege inflexibilă în universul omului arhaic – se desprind treptat de viața proprie și își apropie sfârșitul.

Harul povestitorului și relația misterioasă a naratorilor sunt explicate aproape punctual în pseudo-epilogul cu titlu expresiv: *Scurt monolog final al profesorului Bazil Dumitrescu sau poate al musafirului său, duhul povestirii*. Profesorul de istorie nu era decât o simplă gazdă a *duhului povestirii*, un corp pentru însuflețirea spiritului: „Nu știu de ce m-a ales tocmai pe mine, dar am fost sigur că a venit în mine, căutându-și un adăpost, o casă în care să locuiască, fiindcă el nu are trup și, pentru a se manifesta, trebuie să împrumute trupul unui ins oarecare și să-l folosească. A venit în mine și de atunci, zeci și zeci de ani, nu m-a mai părăsit. A rămas aici până când povestea aceasta, consumându-și toate potecile și ungherele, și-a atins deznodământul”. Încă din 1940 (punctul inițial al istoriei, în ordine cronologică), a simțit că viața personală s-a încheiat, trăind de-atunci, cum mărturisește, „nu pentru mine însumi, ci pentru el, pentru duhul povestirii”. Dar povestea trebuia *înregistrată* și intermediarul apelează, în consecință, la o „nouă gazdă”. Altfel spus, rapsodul/povestitorul oral este părăsit de duhul care se mută în corpul scriitorului care întreține idealul unei *cărți vii*. Deși profesorul nu e prea convins că „scriitorul cel ratat” își va îndeplini misiunea decurgând din funcția magică a povestirii. Transplantul metafizic nu alterează, însă, realismul viziunii. Întrucât duhul convertit în narator a relatat faptele, cum subliniază, pe un ton obiectiv. Într-adevăr, pe parcursul narațiunii, el îmbracă adesea veștmintele unui „arhivar meticulos”, devenind biograful destinelor care se întretaie dramatic. Până și personajele episodice (pe lângă Vera – personajul feminin central, Volodea Pedisov – cuceritorul rus, Peter Stewart – aviatorul american, Nicolschi – șeful Securității, Corneliu Terezanu – deținutul reeducat, Marinică Slabu, Aglaia Dumitrescu ș.a.) beneficiază de biografii abreviate, în sprijinul autenticității.

Productul unui constructor expert de universuri ficționale, *Punct și de la capăt* este un roman complex, înțesat cu *semne*, unele de sorginte livrescă, într-o expunere non-liniară, cu stări conflictuale pline de tensiune care pot atrage și ține în priză *cititorul ideal* invocat în preambul.

Miza romancierului este, de această dată, mult mai ambițioasă. El depășește limitele istoriei cu referință autobiografică spre a reconstitui istoria mare prin destinele tragice ale unor personaje care ilustrează realitatea brutală a „gulagului” românesc din anii comunismului stalinist.

Nicolae Oprea

cronici

Un destin, de bine, de rău. LIS-65

Sunt scriitori cărora li se dedică pagini întregi de revistă (mai ales dacă au funcții în lumea literară, dacă sunt iubiți de colegi de pahar) când împlinesc „o vârstă rotundă”, la 55 sau 60 de ani. Eu mă voi serba singur, că nu se împiedică nimeni de mine, prietenii preferă discreția, știu ei de ce.

La 65 de ani poți să tragi, totuși, niște concluzii și să apeși pe o linie sau alta a desenului unui autoportret, să subliniezi niște trăsături. Ce e sigur, e că mi-am făcut datoria față de mine însumi (din câte am înțeles eu că e o datorie, venind pe această lume), după puterile mele și după cât mi-a fost scris, chiar dacă am ratat „obiective personale” pe ici, pe colo (poate chiar prin părțile esențiale; de exemplu mi-am ratat, cu bună știință, ascensiunea în plan social, „cariera”; viața dedicată inconștient literaturii, serviciilor creației literare, nu m-a lăsat; pentru mine era incompatibil „studiul obligatoriu organizat, superior” cu libertatea la masa de scris; m-am temut mereu că voi fi influențat de „sursele de gândire” ale „modelelor”, de stilul lor, care-mi pot banaliza sau duce în derizoriu, dacă nu în comun, „mentalitatea”, spontaneitatea, coloana vertebrală; din păcate, nu știu nici azi dacă nu sunt un impostor în societate, de fapt sau o mediocritate fără pretenții; am avut detractori care m-au arătat cu degetul și în acest sens). Am încercat tot timpul să mă comport „ca un om obișnuit”, în primul rând: am avut casă, masă, serviciu, am avut (și am) familie, soție (Doina Popa, azi scriitoare; când ne-am cunoscut, cenaclistă) și copil (Laurențiu Ion Stoiciu, azi are 39 de ani; a terminat Dreptul, dar azi are afaceri exclusiv pe internet, în domeniul IT). Am trăit la limită, de azi pe mâine, neavând „posibilități materiale” (am făcut tot posibilul cât am fost în funcții, pus de destin în funcții împotriva voinței mele, să mă achit de obligații și să mă retrag, să nu dau de gustul puterii, să nu mă trezesc peste noapte corupt, inclus în sistem, tentațiile fiind mari). Am reușit abia în 2014, după ce am vândut apartamentul din Piața Unirii din București, să ne mutăm fiecare la casa lui (și fiul, și soția, și eu). Cum arată biografia unui scriitor ca mine (nu contează din ce linie sau ierarhie a literaturii române), în interpretare personală și fără să se compare? Îmi pot permite luxul să fac pe nebunul la 65 de ani?

Să fac o periodizare. **Perioada 1950–1967**, în mare parte legată de Adjud: de la copilărie la terminarea liceului. Din 1968 sunt plecat de la casa părintească (unde am revenit numai pentru a mă pregăti pentru facultate), în armată (un an și patru luni) și la diverse locuri de muncă, în toată țara.

M-am născut la 19 februarie 1950 la un canton CFR (Dumbrava Roșie) de lângă Piatra Neamț din părinți moldoveni trecuți de 30 de ani, din orașul Adjud (tata, Ioan) și din comuna Adjudu Vechi (mama, Ioana). Mama mea, Ioana Sandu: părinții ei (Anica și Gheorghe Sandu) erau moldoveni din moși strămoși, din Adjudu Vechi, vatra Adjudului. Mama mea a murit când eu aveam un an și patru luni, în 21 iunie 1951, trăsniță în bucătăria de vară la Cantonul 248 (Halta CFR Adjudu Vechi), unde abia se stabilise cu tata, venită de la Piatra Neamț mai aproape de părinții ei. Tatăl meu, Ioan Stoiciu: mama lui (Steliana Balaci) era de origine din Ardeal, refugiată la Adjud, iar tatăl (Milea Stoicev / Stoiciu), era aromân din Bulgaria actuală, de la granița cu Grecia, venit din Macedonia grecească în România, refugiat în urma unei răscoale a macedonenilor aromâni de la începutul secolului 20, sub imperiul otoman. Tatăl tatălui meu era specializat în „lucrări de artă”, în poduri CFR, a murit în 1940. Părinții tatălui meu aveau casa lor în Adjud... Altfel, tatăl meu a fost prizonier trei ani în Siberia (capturat cu mașina de Cruce Roșie pe care o conducea, la Cotul Donului), a murit la 90 de ani, în 2007 la Adjud, a fost ceferist (la colectivizare i s-au confiscat pământul arabil,

animalele mari și uneltele agricole, sărăcind brusc). După ce i-a murit soția (mama mea), tatăl meu s-a recăsătorit cu Elena Berescu (dintr-un sat de pe Trotuș, Bâlca) și a mai avut patru copii, trei fete (Mela, Fânica-Ita, Sofia; Sofia a murit la 18 ani) și un băiat (Marian), surioare și frate buni mie (toți au copii la rândul lor, azi). În 1965 tatăl meu s-a mutat cu familia în casa lui, în Adjud (azi casa părintească e în ruină, depozit). Eu am copilărit la Cantonul 248, Halta CFR Adjudu Vechi (aici era locuința de serviciu a tatălui meu, șef de echipă la întreținere de cale ferată, cu district la Bacău), la 2 kilometri de comuna Adjudu Vechi și la 4 kilometri de orașul Adjud. Dat de șase ani la școală, fac primele șase clase la Adjudu Vechi. Din clasa a VII-a sunt mutat la Adjud, de unde iau diploma de bacalaureat a liceului teoretic (secția umană) în 1967, la 17 ani... Am „editat” (scrise de mână, pe foi A 3 îndoite, dublate) la Adjud, „ca licean”, șapte publicații ale mele, în care pot să spun că am debutat cu poezii ale mele, proze, eseuri, dramaturgie, publicistică sau desen. Din toamna anului 1967 am părăsit locurile natale (în acest an am debutat într-o pagină literară a ziarului regiunii Bacău, *Steagul Roșu*, cu un poem).

Perioada de boemă: 1968–1975. Ce a mai intensă, mai „fără căpătâi”, mai scoasă din țâțâni perioadă din viața mea, am schimbat locuri de muncă, meserii și localități. Dominată de „băutură, tutun, femei” – plus tentative de sinucidere. În octombrie 1968 am plecat voluntar în armată – repartizat la tancuri, la Bârlad, radiotelegrafist (aveam 18 ani; fusesem din februarie 1968 profesor suplinitor într-o comună de pe malul Trotușului, Ruginesti), provocat de intrarea în forță a trupelor URSS (ale Tratatului de la Varșovia, mai puțin ale României) în Cehoslovacia. După care, în martie 1970 am venit la o mină de cupru, la Bălan, să muncesc în subteran (în paralel munceam și la birouri, la suprafață, „calculator”, la contabilitate) și să mă trezesc la realitate (îndoctrinat în armată)... Îmi căutam un drum al meu, bețiile crunte și aventurile amoroase m-au destabilizat, mi-au agravat până la cer frustrările. Scriam poezie și proză fără speranță, pentru sertar. Din aprilie 1971 am fost transferat la Miercurea Ciuc, la ziarul *Informația Harghitei*, șef al secției scrisori și corector. Previzibil, am supărat autoritățile cu articolele mele, și în noiembrie 1971 am fost trimis la facultatea de ziaristică la București, dar am preferat filologia. Trebuind să mă întrețin singur, am muncit din greu la „Spicul”, la București, la fabrica de pâine, încărcător-descărcător (observ, e o perioadă necuprinsă în cartea de muncă). Din luna mai până în august 1972 am fost angajat la Frigotehnica, mă ocupam de export, verificam acte (dar tot „muncitor necalificat” eram trecut în acte), apoi din septembrie 1972 până în februarie 1973, inclusiv, m-am transferat la Uzina de Pompe „Aversa”, tot la birouri, la coordonat ieșirile și intrările mașinilor de marfă („muncitor necalificat” în acte, la fel). Am date exacte din cartea de muncă, scoasă acum (când scriu aceste rânduri) la vedere pentru pensionare... În 1972 am primit premiul revistei *Vatra* pentru proză (în juriu cu Romulus Guga și Dan Culcer). Am învățat pentru facultate „printre picături”. Din 1972 până în 1974, inclusiv, am condus la București (la Casa de cultură din Str. Mântuleasa) un cenaclu studentesc intitulat „3,14” (zece membri de atunci ai lui azi sunt membri ai URSS). În martie 1973 am plecat iar la mină, în subteran (aveam deja calificare de „miner”), la carbune, la Petroșani-Dâlja (azi mina e închisă), în mai 1973 m-am accidentat la o mână. După accident, am abandonat și locuri de muncă și studii, nimic neavând rost, trăiam „liber” din expediente... În 1973, la 23 de ani, am avut șapte tentative de sinucidere și șapte salvatori (cifra 7 e obsedantă), considerându-mă un ratat incurabil. Natural, însă, în această

perioadă de boemă am scris (de altfel, la cenaclul pe care-l conduceam la București trebuia să vin la toate ședințele lui cu texte obligatoriu originale-inedite, asemenea tuturor membrilor lui; citeam toți, ședințele se prelungeau la nesfârșit), dar nu-mi găseam un timbru al meu. După eșuarea ultimei tentative de sinucidere (cu Verde de Paris, dus tocmai la Năsăud de un poet cenaclist), în decembrie 1973 m-am retras la casa părintească, la Adjud, pregătit moral să o iau de la capăt cu pregătirile pentru facultate (filozofie), să-i fac pe plac tatălui meu. Curios, la 24 de ani, din senin, am definitivat și dactilografiat primul meu volum de versuri – cu banii luați pe casa moștenită de la mama mea, de pe Strada Mare din Adjud, vândută acum de tata (am împărțit banii, legal, cu el), în speranța că mă voi mai echilibra psihic, am cumpărat și o mașină de scris. Coincidență, în revista *Familia*, în acest an 1974, Ștefan Aug. Doinaș m-a prezentat original, publicându-mi o pagină de poezie. Cu banii luați pe casa moștenită am stat cu chirie la București și am frecventat cenaclurile bucureștene, boema mea s-a radicalizat, atingând cote insuportabile („băutură, tutun, femei”, știți). În toamna anului 1974 am plecat din București la Cluj-Napoca (am găsit gazdă în cartierul „Dâmbul Rotund”), însoțit de o cenaclistă, Doina Popa (care avea să-mi devină soție), pregătit pentru filozofie la fără frecvență... Aici am făcut un „cenaclu familial”, am scris și eu și Doina Popa în prostie, să avem ce să citim la fiecare ședință. Practic, așa ne-am regularizat (și profesionalizat, de ce nu) scrisul. Fiindcă n-am găsit loc de muncă la Cluj-Napoca și nu mai aveam posibilități de supraviețuire, Doina Popa rămânând gravidă, ne-am întors la București. Se terminaseră demult banii luați pe casa moștenită, m-am angajat la București în siderurgie, la „fabrica de țevi” Republica, „controlor de calitate” (calificat; curios, în cartea de muncă sunt trecut tot „muncitor necalificat”), în martie 1974 – dar n-am rezistat decât trei luni, în mai 1975 mi-am dat demisia, intrat în conflict „sindical” cu conducerea, din cauza condițiilor de muncă... Ce să fac, în situația în care Doina Popa trebuia să nască? Am venit împreună la casele noastre părintești, la Adjud și la Focșani, ne-am căsătorit (nu aveam nici „lingură de lemn”; dezamăgirea era maximă în ambele noastre familii de origine, altele fiind așteptările lor) și în 25 iulie 1975 s-a născut Laurențiu-Ion, fiul. Aveam domiciliul într-o cameră a apartamentului de trei camere a părinților Doinei Popa (Vasile și Maria Popa, care locuiau cu fiul lor pensionat de boală, Aurel). Am lucrat ziler la Focșani pe șantier la Vinalcool, și la reparat lădițe și spălat vane la Fabrica de coniac – până în septembrie 1975, când am devenit pedagog, prin concurs, la Liceul industrial 1 (Grup școlar IDSMSA). La finalul anului 1975, aveam 25 de ani, „m-am lăsat” pentru totdeauna de „băutură și tutun” (cu femeile m-am mai încurcat după Revoluție, dar m-am învățat minte), devenind de nerecunoscut pentru foștii prieteni...

Am mai repetat, am observat că la 7 ani (cu un an în minus sau în plus), „în medie”, mi se schimbă viața: la 7 ani (dat de la 6 ani), elev la Adjudu Vechi (navetă de la Cantonul 248 în comună); la 14 ani, mutat la oraș, la Adjud, elev la liceu (la 15 ani am fost exmatriculat trei zile, fiindcă am afișat poezii critice la gazeta de perete, am fost mutat disciplinar de la casa părintească la internatul liceului, urmărit îndeaproape); la 21 de ani sunt transferat de la Combinatul Minier Bălan (unde eram angajat miner în subteran), la Miercurea Ciuc, șef al secției scrisori și corector la ziarul *Informația Harghitei* (alungat pentru articole care deranjau în noiembrie 1971); la 27 de ani, debut editorial cu un ciclu de poeme într-un „Caiet al debutanților – 1977” apărut la Editura Albatros în 1978... Etc.

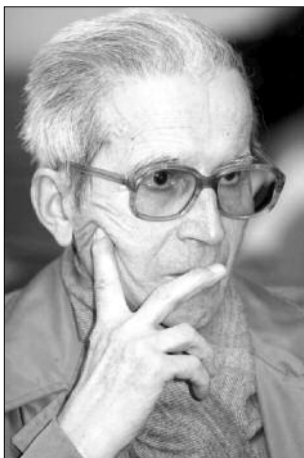
(Va urma)

...în această perioadă de boemă am scris (de altfel, la cenaclul pe care-l conduceam la București trebuia să vin la toate ședințele lui cu texte obligatoriu originale-inedite, asemenea tuturor membrilor lui; citeam toți, ședințele se prelungeau la nesfârșit), dar nu-mi găseam un timbru al meu.

Liviu Ioan Stoiciu

litere

Florian Stanciu

Prag

La stoarcerea de cuvinte:
Cuiabar de raze o vrem,
declinare speranței
în grota lui Polyfem.

Tobă de râset și plânsset,
sinele făpturii... cum să-l alungi?
Deapănă rostirea de taină,
timbrul eului pe strune lungi.

Sferă de aur: amiaza

Sferă de aur, amiază,
ce pătrunzi, din ochi ce pierzi
de la nour, munte, rază
la șopârta cu solzi verzi?

Sferă de aur, amiază,
împietrești lumile: Un răstimp
serv de ți-aș fi, strajă,
în templul tău să mă plimb.

Sferă de aur, amiază,
secundele în clepsidră adorm,
de tine răsturnate din starea trează
în cea de somn.

...Sferă de aur: amiaza –
cumpănă luminii doar ea,
când pe creanga unei raze
ațipește pasărea.

Cerbul A.

Rânduri-rânduri treapdă
alfabetul de cerbi.
Prin ale zilelor oglinzi
Amețesc bătrâni, imberbi.

Lasă moartea, las-o
dom'le vânător! am strigat.
Poc-poc! îndoliază ceasul
soarele inimii, sacadat.

Convorbim în ecouri și
sibilic: O-hi, o-ha!
Ce-am zărit, ce nu, silueta
mi se năzare, a cerbului A.

Vin cuvintele

Neîndurat vin tăcutele mutele
nicicând îndeajuns cunoscutele –
cuvintele sfintele
te caută, ieși înainte-le.

Din sinea lucrurilor răsar
de tâlc încărcate și har

rânduri-rânduri pe toate
un dor le străbate:

De-ar fi în tine una
cu pietrele soarele luna
cu prundul și țipla cerească
în sângele tău să se-oglindească.

Clio (I)

Ei zoreau să se înstăpânească
pe craniul și inima noastră –
gândirilor noastre să le dăm foc,
de noi înșine să ne lepădăm.

Ei zoreau și zoreau
pe țărnul nostru să se cuibărească,
în alianță cu acei nori
până departe purtători de mari umbre.

Zarea ne-o sfășiau – și veghea –
cu țipătul păsărilor de pradă.
Urechea noastră pe-atunci asurzise
și ochiul – la ceasul amiezii – vedea

numai văzduhuri de plumb. Sori
invizibili doar în spațiul inimii mai
răsăreau.

Adânc de nu ne-am fi implântat rădăcinile
în solul natal – ne-am fi prăbușit.

Clio (II)

Vitejii-închipuiți: Priviți-i!

Ieri, până mai ieri
alergau, în dinți cu
sabia de oțel a cuvântului

și cu arătătorul înfipt
în burduful orizontului.
Așa treceau. Într-un zbor.

Și acum, priviți-i
Cum se întore! Ei, salvatorii
împenați! Ei, sămânța de leac!

Țepene le sunt brațele, umerii.
Aripi de păsări ucise. Și
în fiecare pas, câtă lehamite!

Pe ochi, căzute pleoapele.
Ce zare de fum – o dezic?
O clipă, numai una priviți-i!

Li se usucă umbra pe drum.
Li se cască sub călcăie nimicul.
Nicio piatră nu tresare pe unde trec.

Și – niciun cuvânt.

Laudatio

Pe dealuri acasă se cern lumini,
borangicuri de-azur undesc peste grădini,
întâl și adâncul mustesc
de fulgere și albastru ceresc.

*
Pe dealuri acasă în zori
triluri de aripi și la subsuori,
tril e glasul, pinten piciorul,
ești pasărea și însuși zborul.

*
Pe dealuri acasă nici știi cât este
lucrul de-aievea și cât poveste,
făptura salciei de prin oglinzi
ai vrea în brațe s-o prinzi.

*
Pe dealuri acasă străjuiesc plopii,
vâlvori și coloane de care te-apropii,
întâi, cine întrezărește pe cine,
mai freamătă ei pentru tine?

*
Pe dealuri acasă-n amiezi
tot chipuri de-ale tale străvezi;
iarăși te sui, copil, prin copaci,
la scaldă în straie de apă te-mbraci.

*
Pe dealuri acasă-n urma ta
parcă vine, revine mereu cineva;
pași, glasuri, ecouri auzi
ori doar vântul poposește-n duzi?

*
Pe dealuri acasă seară de seară
sue iubirile și coboară,
ele-nde-ele, nu știi cum
iluminează colbul pe drum.

*
Pe dealuri acasă luminișuri cutreieri,
în liniștea toarsă, retoarsă de greieri
deslușești noime, reînnozi fire
între focul din vetre și cimitire.

*
Pe dealuri acasă-n sărbători
bat și bat clopotele; cântecul lor
surpă văzduhul, șiroiește-n cascade,
pe-ale cerului streșini, cade, recade.

*
Pe dealuri acasă-n amurg
miriade umbrele cu tine curg
într-o umbră decât ele mai mare,
tărâm peste care luna răsare.

Euritmia vieții-mi, fără tine,
E un testimoniu abrogat, prescris,

Un refren anacronic și fără bis.
Lasă-ți izvorul cu-al meu să se-mbine,
Hai să ne scriem povestea cu aldine!

UNICAT

Ne-am întâlnit într-un decor mirific,
Vrăjiți de miresme, cântece și flori,
Cum nu găsești în viață de multe ori,
Și vreau momentu-acela să-l glorific.

Din tălpi în creștet ne-au fulgerat flori
Și basmul și-a urmat un curs atipic,
C-un arsenal de întâmplări prolific,
Mustind de farmec, suspansuri și culori.

Pluteam fericiți pe înălțimi astrale,
Setea de zbor gâlgând în artere,
Azurul îl placam cu albastre dale,

Să nu-ți intre vreo aripă-n sandale.
Dragostea ne era unica avere
Și speram că-i ultima care pierde.

Vitejii- închipuiți: Priviți-i!

Ieri, până mai ieri

alergau, în dinți cu

sabia de oțel a cuvântului

și cu arătătorul înfipt

în burduful orizontului.

Așa treceau. Într-un zbor.

Mihai Merticaru

POVAȚĂ

Cincizeci de nimfe te urmăresc, poete,
Ai grijă să nu-ți cadă vreuna pe cap,
Că nu te mai tratează nici Esculap
Și pierzi excursia printre comete!

În roca timpului, de când tot sap,
Am descoperit povești și sonete
Despre faimoase întâlniri secrete
Între o nereidă și un arap.

Păstrează curată cămașa lui Orfeu,
Să te bucuri de răsplată aleasă,
Să știi că ești feblețea lui Dumnezeu,

Vână de aur în nobil minereu!
Veșnicia ți-a fost dată mireasă,
De omeneasca moarte nu-ți mai pasă.

CONCERTUL NIMFELOR

Nereidă, nălucă sau naiadă,
Din care zări albastre ai răsărit?
Din ce catedrală te-am deszidit?
Din ce ramuri te-am rupt, din ce livadă?

În coroană de regină mărgărit,
În munți silhii, amețitoare driadă,
Mînunea unde ar fi putut să șadă?
Cum de tocmai la noi a nimerit?

Dar, iat-o, se apropie de mine,
Mă-nvăluie valuri de păr auriu,
Cu brațele de gâtul meu se ține,

M-aprinde, mă-ngheață printre suspine,
Eu îi caut gura și-aud glas mieriu:
-Scoală-te, iubituie, că e târziu!

INVITAȚIE

Te-aștept înfrigorat de-o veșnicie
Să apari pe aleea mea de ceață.
N-auzi cum deznădejdea mă răsfață
Și ziua-mi întreagă e sălcie?

Noaptea nu se mai face dimineată
Și umblă pe coclauri zurlie,
Strugurii nu se mai coc în vie
Și roua din privire îmi îngheață.

Iubita mea născută dintr-un vis,

Octavian DOCLIN (n. 18. II. 1950, Doclin, Caraș-Severin).
Volume: Neliniștea purpurei, 1979; **Ființa tainei**, 1981; **Muntele și Iluzia**, 1984; **Curat și nebăruit**, 1986; **Cu gândul la metaforă**, 1989; **Metafore gândite-n stil pentru când voi fi copil**, 1991; **Ceasul de apă**, 1991; **A te bucura în eroare**, 1992; **În apărarea poemului scurt**, 1993; **Climă temperat continentală/Temperate Continental Climate**, 1995; **Agresiunea literei pe hârtie**, 1996; **Esau** (33 poeme), 1997; **47 Poeme despre Viață, Dragoste și Moarte/ 47 Poems about Life, Love and Death**, 1998; **Poeme duminicale**, 1998; **Între pereți de plută sau Moartea după Doclin**, 1999; **Dubla eroare**, 1999; **Metafore gândite-n stil pentru când voi fi copil** (ediția a II-a), 1999; **Poemele dinaintea tăcerii**, 1999; **Urma pașilor în vale**, 2001; **Nisip, ape de odihnă**, 2002; **Carte din**

iarna mea, 2003; **Pîrga**, 2004; **Pîrga II**, 2004; **55 de poeme** (antologie), 2005; **Locomotiva și vrabia** (antologie), 2006; **Pîrga III**, 2006; **НУЎДЖАЊІЛ (Pîrga)**, traducere în limba bulgară, 2006; **Metafore gândite-n stil pentru când voi fi copil** (ediția a III-a), 2007; **Pîrga (I, II, III)**, 2007; **Golf în retragere (55 de pome) /Golf im Rückzug (55 Gedichte)**, 2008; **Urna Cerului**, 2008; **Aquarius**, 2009; **Sălaşe în iarnă**, Antologie, 2010; **Docliniană (55+5 poeme)**, 2010; **Firul cu plumb/ The Plummet**, 2011; **Nata-Ioana vrea păpuși**. Versuri pentru copii, 2011; **20 + 1 poezi din Banatul montan (Județul Caraș-Severin)**. Antologie realizată de Octavian Doclin, 2012; Octavian Doclin și Ada D. Cruceanu, **Față în față**. Publicistică, 2012; Octavian Doclin și Ada D. Cruceanu, **Față în față (2)**. Publicistică, 2013; **Nata-Ioana-i școlăriță**, Versuri pentru copii, 2014.

PRAF ȘI PULBERE

Ca un animal de pradă, hăituit și rănit,
 în bătaia ușoară a puștii,
 a ieșit el în fața cuvîntului,
 cu palma stîngă întinsă, rostind doar atît:
 acesta este locul unde am ținut ascunsă
 imaginea reală, lucrată în filigran,
 a morții, pe care voi n-ați ajuns s-o
 cunoașteți.

Astfel a vorbit. Și atît. După care
 a întors spatele cuvîntului.
 Cuvîntul praf se făcu. Și mîna pulbere.

ÎN APĂRAREA LUI ESAU

La început a fost Cuvîntul.
 Lipit cu geana de prima literă
 a ieșit în lumină poetul.
 Cu pleoapele tremurînde privea prin
 grădina
 poemului.
 Isoare de lapte și miere țîșneau din locuri
 umbroase.
 Păsări de toate culorile cîntau prin copaci.
 Prea obosit de multele viziuni ale Sale,
 Cuvîntul cedă plictisit și sincer,
 dezinteresat
 și aproape bătrîn
 dreptul de întîi născut.
 Voi crea, singur, o altă lume, își spuse
 mulțumit Poetul,
 în timp ce frămînta, fericit și viclean,
 una cîte una, în palmele lui,
 literele.

La început a fost Cuvîntul –
 zîmbi, prefăcut, Poetul.

FĂRĂ TITLU

Fiindcă, iată, de-acum
 ființa mea va sta tot mai întregă
 sub semnul stelelor căzătoare.
 Voi lăsa pe cerul amintirii voastre
 doar o singură dîră de lumină.
 Mă veți căuta, unii nerăbdători, alții
 nepăsători,
 chiar printre aceste litere, agresîndu-vă.
 Eu voi sta lîngă ele, ascuns ca-ntr-un nor.
 De-acum nevăzut. Voi, auzindu-mă.
 Și uite-așa începem o viață nouă.
 Tot împreună.

(GOLF ÎN RETRAGERE)

Neîndurător, ca sulița înfiptă drept
 în măduva spinării taurului,
 Poetul se retrage după zîmbetul său.
 Vine moartea și-l întrebă:
 Ce faci aici?
 Nimic altceva, răspunde Poetul,
 în afară de faptul că mă aplec cu pleoapele
 pînă la pămînt. Astfel, de pe trupul meu
 curbat
 ca un golf în retragere,
 păsări de noapte își umplu gușa
 cu grăunțe de sudoare.

Și zîmbetul dispare. Și Poetul rămîne gol.
 Și toți îl arată cu degetul.

ȘI AȘTEPTAM SĂ TREACĂ

Și așteptam să treacă anotimp după
 anotimp

prin sîngele meu, an după an,
 așa cum trece ca printr-un mormînt umed
 viermele prin carnea mărului dulce.
 Plopi înalți cît sunetul clopotului
 într-o amiază de vară,
 subțiri ca lacrima unor copii orfani
 apărau castelul fără turn din marginea
 satului,

odăile lui năpădite de șerpi înstelați
 și de ferigi.
 Bufnița încărunțea legănîndu-se pe grindă,
 frunzele plopii tremurau a durere
 pleoapele timpului,
 înălțîndu-se la cer ciocîrlia se zărea
 tot mai greu,
 apele de sub morți spălau de rugină
 limba profeților,
 în timp ce în cealaltă parte a ținutului
 chipul meu temător și albastru
 a aburi mirosea, a grădina arată.

Și așteptam să treacă anotimp după
 anotimp

prin sîngele meu, an după an,
 așa cum trece ca printr-un mormînt umed
 viermele prin carnea mărului dulce.
 De jos în sus tăiam oglinda isvorului
 cu diamantul frunții,

semințe de nisip încolțeau sub piatra
 tombală,
 îmbrăcat în iederă ca într-o cămașă de
 forță

simțeam salamandrele reci dansîndu-mi
 sub piele,
 prin părul de iască.

Cu var mi-am bandajat mîinile și cu
 întuneric subțire.

Și așteptam să treacă anotimp după
 anotimp

prin sîngele meu, an după an,
 așa cum trece ca printr-un mormînt umed
 viermele prin carnea mărului dulce.

CIOCÎRLIA, MELCUL ȘI COPILUL BĂTRÎN

Copil, adesea, se culca pe dealul doclinului
 cum morții satului din cimitirul din curtea
 bisericii

păzea ciocîrlia în zborul ei halucinant spre
 cer

cîntînd totodată într-un fel nemaiauzit
 pînă atunci

mult mai tîrziu l-a înțeles și i-a înțeles
 chemarea

o privea și-o asculta pînă o pierdea din
 vedere

îl trezeau din visare doar coarnele melcului
 scoase anume să-l facă să vadă că pasărea
 revenea din înalt apropiîndu-se

întotdeauna de umerii lui fragezi pentru
 puțină odihnă

în același timp se auzea fluieratul
 locomotivei mărfarului

în altă depărtare îi număra șirul nesfîrșit de
 vagoane

pînă cînd ciocîrlia nerăbdătoare îi șopti la
 ureche

s-o urmeze surprins melcul văzîndu-se
 singur

n-a înțeles niciodată trădarea copilului
 devenit deodată bătrîn încercînd să-și
 reamintească

imaginea coarnelor melcului din copilărie
 închise de mult în cochilia pietrificată

SĂLAȘE ÎN IARNĂ

Palatele lui Dumnezeu pe pămînt –
 le privești în fugă
 în această goană necontrolată a trecerii
 parcă ar vrea să întrebe ceva
 de cineva dacă l-ai văzut acolo de unde vii
 atît de grăbit
 seamănă tot mai mult cu stăpînii lor
 pe care nu i-ai cunoscut
 te privesc
 și ele nerăbdătoare
 uluite și puțin mai singure
 precum un împărat căruia supușii
 i-au uitat numele

Scrisoare pentru Mircea Bârsilă, spre aducere aminte

Ei, ai trecut pragul – podul?
 cel mai greu pe care l-am trecut – pe-trecut
 și eu.

În față, acum, biblicul '70 al psalmistului,
 ca un

înfrișător avertisment. Ai grijă.
 Știu cum tînjești după locul în care
 ne-am uitat adolescența.

Eram doi liceeni imberbi cu dor de femei
 viitoare.

Îți mai spune ceva prospețimea
 anilor Floricăi, fata creditorului mut din
 Greoni?

I-am iubit castitatea pierdută a vîrstei
 ei tinere. Te-am luat drept martor
 chemîndu-te pe Dealul Cacovei să-ți arăt
 urmele des-virginării, obiectul însîngerat,
 rămas în ierburi, care de-atunci mi-a

înroșit
 vîrstele viitoare.

Nu l-am mai văzut. L-au mîncat peste
 noapte vrăbiile. Azi vremile.

Tempus fugit, o, tempora!

Reșița, 10 noiembrie 2013

Sfârșit de poem

... viața poetului –
 o săpătură arheologică
 pe care cuvintele o acoperă
 mereu cu nisip

**Neîndurător,
ca sulița
înfiptă drept**

**în măduva
spinării
taurului,**

**Poetul se
retrage după
zîmbetul său.**

**Vine moartea
și-l întrebă:**

Ce faci aici?

**Nimic altceva,
răspunde
Poetul,**

**în afară de
faptul că mă
aplec cu
pleoapele**

**pînă la
pămînt.**

Din poezia lumii

Tatiana VECIORKA (Tolstaia) (1892 – 1965)

În prezentarea și traducerea lui Leo BUTNARU

Originară din Baku, în anii tinereții T. Veciorka (născută Efimova) se stabilește cu familia la Tbilisi, mai târziu făcându-și studiile la Petersburg, unde debutează cu versuri. Revenind la Tbilisi în 1917, devine o protagonistă a vieții literare din Transcaucazia. Este printre cei care fondează grupul „Prietenia Literară «Alfa-Lira»”, fiind și unul din copreședinții „Atelierului poezilor”. Se remarcă și prin lecțiile pe care le ține în clubul artistic „Cârciumioara fantastică” ce era principala scenă propagandistică a „Comnapniei 41⁰”. Împreună cu V. Hlebnikov, A. Krucionîh și S. Gorodețki a colaborat la Agenția Telegrafică Transcaucaziană. A făcut parte din „Sindicatul futuriștilor”, colegi fiindu-i I. Terentev, I. Zdanevici, Iu. Marr, A. Ciacikov. Semnează

frecvent în publicațiile literare periodice (în acea vreme, la Tbilisi apăreau vreo zece). Dacă primele volume de versuri, „Tandrețe neajutorată” (sub formă de manuscris) și „Magnoli” (ambele apărute la Tbilisi în 1918), îi sunt marcate de influența Annei Ahmatova, în cea de-a treia carte, „Ispita afișelor” (Baku, 1920), este evidentă orientarea spre futurism.

La Baku, Tatiana Veciorka își ia cel de-al treilea nume, Tolstaia (după soț). Împreună cu V. Hlebnikov, A. Krucionîh și V. Muraviov publicând în volumul „Lumea și ceilalți” (1920). Ultimul său volum de versuri, „O treime de suflet” (semnată: T. Tolstaia), îi apare la Moscova în 1927. De la sfârșitul anilor '20, publică proză, biografii literaturizate, traduceri.

PETERSBURG

Parcă niște dulăi lăcuiți pe bulevarde
amușină auto-„Benz”-uri

clănțnesc crenelurile pridvoarelor.

Uniform cu miniu sunt vopsite toate
frontoanele palatelor

în fonta grilajelor ascunse-s toate vilele
morților și viilor oamenii – asemeni sfincșilor
– la față – ruși ar fi iar la trup – nemți...

Precum fantomele înverzitelor mlaștini
inflamante

cinovniciei aristocrației cu pielea de
roquefort

se târăsc în timp obscur-întunecat

și hohotind convulsiv privesc apusul
soarelui.

Iubim Petersburgul. Cât de curând
vom intra în sticla și oțelul gărilor
deformate de ploaie

unde-n piatră-i liniat prelungul bulevard
Nevski

unde Petru-i aruncat din șa de calul cabrat
unde împărăteasa Ekaterina cu

postamentul
își strivi favoriții și imperialii vulturi.

* * *

În inelul de brocard

Al sumarei rochii

Va trece deșteapta

Șobolăneasă cu nas lung.

Priviți!

Pufăind rotocoalele liliachii

Ale aromatelor țigări,

După respectabila coadă aleargă

Fracurile de fontă

Și frizuri lucindu-și lacul.

De foame

Se îngreuiază pungile de sub ochi:

Spre-a smulge din gura-mpomădată

(Peșteră în care răsună ecoul creierului)

Ghimpele pupicului.

DIN ÎNTÂMPLARE

Viața lui A. Krucionîh

I

Smulgând o pană din

Arteziana havuzului pălăriei verzi

A dumnezeieștii femeii-husar,

Cu scuipat în loc de cerneală,

El înjură în public:

Ho-bo-ro –

Ziu-țin-e-cpum!

În această zi îi făcuse din ochi slava ce
purta

Tricou pestriț!...

II

El o numise Muzică,

O tot târa pe la dispute,

Răsucindu-i în trup un morcov

Și aurindu-i nasul,

O prezenta tuturor drept –

Privat-docent în domeniul

frumuseții feminine

Și a maxilarelor drepte.

O hrănea cu poemoaice*

de cormoran,

Bucurându-se că ea creștea,

Îl depășea pe el în volum,

După care, ca o namilă de dădacă

Ce-și joacă în mâini cratița,

Îl săltă în palma ei...

III

Și-atunci, primind recompensă pentru
poezii

Și creieri prăjiți – titlul

„Gluminăția Voastră”,

Spumant și strălucitor,

Ca fiul unui samovar,

Dintr-o dată el se întristă că

Supraveghetoarea sa

E nespus de barosană

Și plictisitoare,

Precum în New York

Statuia Libertății

Pătată de turiști!

Și-atunci, de ochii lumii,

Pentru public,

Din întâmplare trebui să se spânzure,

Legându-și șireturile

Cizmulitelor,

În timp ce el însuși aluneca

În sertarul transmentalului,

Permițându-și să se plimbe pe bulevard

Doar pe timp

ploios.

1919

*În origina: „stihinami” – neologism
creat, prin augmentare (și... exagerare!), din
rădăcina „Stih” (vers).

ECLEZIASTUL

Lui Aleksei Krucionîh

Amintește-ți de Dumnezeu, până nu
pălește primăvara:

Se vor răzbuna pentru sine anii
metalosomnoroși,

Îi devoră cu rugina aciditatea înțelepciunii –
Și tremură cel care te ocrotește de

primejduri,

Pentru că la moară sunt grăunțe-ndeajuns.

Opri-se-va soarele, luna va orbi

Cornul înfigându-și în cerul purtător de
ape

Și la țipătul vulturoaicei zburând a profeție
Omul se va ridica, slăbind prin purificare

Dorind să audă preziceri din torențele
ploii,

Înfășurat de savanele noilor iniști.

* * *

Toboșarul atinge cu lăbuțele pieile de
antilopă

Precum un iepure alarmat,

În accese de astmă flautul

Țipă dezgustător de subțire.

Dar vioara s-a rupt s-a desprins ușor

Pornind mai iute ca scrânciobul.

Catifeaua perdelelor e despicată în două.

În colțul cubului liliachiu

Un biscuit mentolat-aromat

În loc de lună

Se va usca la jarul

Lumânărilor verzi...

Apașule cu cutia instrumentului la gât

Iubești dansatoarea de tangou – *El*

Questo?*

1919

**El Questo* (span.) – cașcaval.

* * *

Astăzi cerul

risipește constelații

nefiind în stare a-ți reține salivarea
amoroasă.

Veșmintele ferfenițite se-mprăștiară –

aromitor puf de leabă

și pretutindeni e doar vis și flori...

Sărutul – tot mai îndelung

mai tihnit

ca atragerea de mlaștină...

Trupurile s-au lipit

precum zimțatele oase de craniu.

Deasupra mea – aroma buzelor tale

scoici umede.

Mușchiuloșilor umeri

și celor firavi – li-i cald.

Nu mai ai puteri de-a zâmbi

de geamătul ce imploră tandrețe

doar ceața –

Diavolul oare, sau Dumnezeu

explodează creierul

senzualitatea furnică spatele

ca limba furnicarului.

Gust de sânge...

Mai acut chiar...

Decât vinul de tămâioasă...

* * *

Când te apropii

De vreun oraș provincial

De la gară încă ți se pare

Că-ar fi bine-acolo

Pe înguste ulicioare

Cu călușei naivi

Căptușiți de praf

Galopând hazliu

Lângă scuale

Niște firme vechi

Și curioși longevivi...

Însă de-ar fi să te stabilești în atare raion

Te-ar cuprinde plictisul, firește

Astfel că ți-ar veni să te împuști

Dar nu din dorința de-a termina cu tine

însuși

Ci

Pur și simplu –

Spre-a examina cu atenție revolverul.

Când te
apropii

De vreun oraș
provincial

De la gară
încă ți se pare

Că-ar fi bine-
acolo

Pe înguste
ulicioare

Cu călușei
naivi

Căptușiți de
praf

Galopând
hazliu

Lângă scuale

Niște firme
vechi

Și curioși
longevivi...

traduceri